

Annotatie bij HR 16 juli 2021, ECLI:NL:HR:2021:1144

R. Migo

1. Inleiding

Deze uitspraak gaat over de schending van de waarheidsplicht uit artikel 21 Rechtsvordering (hierna: Rv). De vraag of de herstel- en herkansingsmogelijkheid van hoger beroep de schending van de waarheidsplicht kan herstellen staat in deze uitspraak centraal. Het interessante van dit arrest is dat de Hoge Raad een duidelijk signaal afgeeft dat een ernstige schending van artikel 21 Rv gesanctioneerd kan worden door – zoals in dit geval – de vordering af te wijzen.¹ Het feit dat de gevolgen voor de partij die artikel 21 Rv schendt enorm kunnen zijn doet daar niet aan af.²

De Hoge Raad bevestigt het oordeel van het hof en doet de cassatiemiddelen af door te verwijzen naar artikel 81 lid 1 Wet op de Rechterlijke Organisatie (hierna: RO).³ Het hof had de gevolgtrekking gemaakt waarbij “de aard en de ernst van de schending en de overige

omstandigheden van het geval worden afgewogen.”⁴ Het hof maakte een afweging tussen de ernst van de schending en de voor eisers nadelige gevolgen van het afwijzen van de vordering. Vervolgens oordeelde het hof dat de achtergehouden feiten van groot belang zijn voor het al dan niet slagen van de vordering. Het wordt eisers dan ook zwaar aangerekend dat ze de integere en deugdelijke procesvoering hebben aangetast, nu de rechter in eerste aanleg op basis van een onjuiste voorstelling van feiten een beslissing heeft genomen. Daarnaast achtte het hof van belang dat een ernstige schending van artikel 21 Rv streng gesanctioneerd moet worden. Op deze manier wordt een signaal afgegeven dat een ernstige schending van de waarheidsplicht niet tot een voordeel of lichtere sanctie kan leiden. Om die reden biedt de herstel- en herkansingsfunctie van hoger beroep bij een ernstige schending van artikel 21 Rv geen herstelbaarheid.⁵

---

¹ HR 16 juli 2021, ECLI:NL:HR:2021:1144, r.o. 4.

² Hof Amsterdam 29 oktober 2019, ECLI:NL:GHAMS:2019:3879, r.o. 3.7.

³ HR 16 juli 2021, ECLI:NL:HR:2021:1144, r.o. 3.4.

⁴ HR 16 juli 2021, ECLI:NL:HR:2021:1144, r.o. 3.3.

⁵ Hof Amsterdam 29 oktober 2019, ECLI:NL:GHAMS:2019:3879, r.o. 3.7.

Twee punten zijn dus in deze uitspraak van belang: de verhouding tussen de schending van artikel 21 Rv en de herstel- en herkansingsfunctie van hoger beroep en de geraden gevolgtrekking die de rechter mag maken als gevolg van de schending van de waarheidsplicht. Deze punten worden achtereenvolgens behandeld, waarbij de conclusie van A-G de Bock bij dit arrest wordt besproken. Eerst worden de relevante feiten en het procesverloop van de zaak kort besproken (paragraaf 2). Dan wordt de herstel- en herkansingsfunctie in het licht van artikel 21 Rv behandeld (paragraaf 3). Daarna wordt de geraden gevolgtrekking van de rechter besproken (paragraaf 4). Tot slot volgt de conclusie (paragraaf 5).

2. Feiten

Eisers hadden met bemiddeling van gedaagde, een assurantietussenpersoon, een brandverzekering afgesloten voor hun bedrijfsloods. Bij het invullen van het aanvraagformulier hadden eisers – op aanbeveling van gedaagde – een vraag foutief ingevuld.⁶ Het ging om de vraag of eisers wel eens een brandverzekering was geweigerd of

opgezegd. Deze vraag hadden zij onterecht met ‘nee’ ingevuld.⁷ De bedrijfsloods brandde af, maar de verzekering keerde de geleden schade niet uit. Het was de verzekering kenbaar geworden dat eisers een hennepkwekerij in de loods hadden en dat zij het aanvraagformulier vals hadden ingevuld.⁸ Daarop stelden eisers dat verweerder de op hem rustende zorgplicht had geschonden en vorderden daarom een verklaring voor recht en schadevergoeding wegens de toerekenbare tekortkoming van verweerder.⁹

In het tussenvonnis oordeelde de rechtbank dat verweerder zijn zorgplicht heeft geschonden.¹⁰ Vervolgens droeg verweerder in de bodemprocedure nieuwe feiten aan waaruit bleek dat eisers artikel 21 Rv hebben geschonden. Zij hadden begeleidende brieven achtergehouden welke relevant zijn voor de vraag of eisers hun schade op verweerder konden verhalen.¹¹ Ook hadden eisers tegenstrijdige verklaringen afgelegd met betrekking tot hun betrokkenheid van de hennepkwekerij.¹² Zowel de rechtbank als het hof volgden de redenering van

---

⁶ Hof Amsterdam 29 oktober 2019,

ECLI:NL:GHAMS:2019:3879, r.o. 2.6.

⁷ HR 16 juli 202, ECLI:NL:HR:2021:1144, r.o. 2.1.

⁸ Hof Amsterdam 29 oktober 2019, ECLI:NL:GHAMS:2019:3879, r.o. 2.11.

⁹ HR 16 juli 202, ECLI:NL:HR:2021:1144, r.o. 2.2.

¹⁰ HR 16 juli 202, ECLI:NL:HR:2021:1144, r.o. 2.3.1.

¹¹ HR 16 juli 2021, ECLI:NL:HR:2021:1144, r.o. 2.3.5.

¹² Rb. Alkmaar 7 december 2016, C/15/222172 / HA ZA 15-102 (niet gepubliceerd).

verweerder en oordeelden dat eisers in strijd met artikel 21 Rv hebben gehandeld. Om die reden wezen zowel de rechtbank als het hof de vordering af.¹³ In cassatie voerden eisers aan dat het hof ten onrechte heeft geoordeeld dat de herstel- en herkansingsfunctie van hoger beroep niet zover strekt dat de schending van artikel 21 Rv hersteld kan worden. Het tweede cassatiemiddel zag op de stelling dat het hof ook een minder ingrijpende sanctie had kunnen verbinden aan de schending dan het hof in casu had gedaan.¹⁴

3. De herstel- en herkansingsfunctie van hoger beroep in het licht van artikel 21 Rv

Het eerste cassatiemiddel ziet op de vraag of de herstel- en herkansingsfunctie van hoger beroep een mogelijkheid zou moeten zijn om een schending van artikel 21 Rv te herstellen. Het hof oordeelde dat sprake is van “een ernstige schending van de waarheidsplicht” omdat de betrokken en achtergehouden feiten van belang zijn voor het al dan niet toewijzen van de vordering. Het “weloverwogen en doelbewust” achterhouden van deze

informatie strookt niet met de “deugdelijke en integere procesvoering”, aldus het hof.¹⁵ De strekking van de herstel- en herkansingsfunctie van hoger beroep gaat niet zover dat een ernstige schending van artikel 21 Rv daarbinnen valt. Het feit dat eisers spijt hebben en de gevolgen voor hen groot zijn, deed daar volgens het hof niet aan af.¹⁶ Vervolgens verwees het hof naar het arrest van 13 januari 2015, waarin het hof oordeelde dat de waarheidsplicht uit artikel 21 Rv is gecodificeerd wegens een al langer bestaande praktijk waar van procespartijen wordt verlangd dat zij naar waarheid en volledigheid procederen.¹⁷ Gelet op het belang van de eerlijke procesvoering achtte het hof het onwenselijk dat partijen de waarheidsplicht kunnen schenden zonder enig risico of sanctie. Door het aanvoeren van onjuiste of onvolledige informatie kan de rechter ‘om de tuin’ worden geleid. Daarnaast maakt hij een beslissing aan de hand van een onjuiste voorstelling van zaken. Het is van maatschappelijk belang dat een rechter zijn beslissing baseert op grond van de juiste en volledige vaststelling van feiten.¹⁸ Gelet op het voorgaande

---

¹³ Hof Amsterdam 29 oktober 2019, ECLI:NL:GHAMS:2019:3879, r.o. 4.

¹⁴ HR 16 juli 2021, ECLI:NL:HR:2021:1144, r.o. 3.1.

¹⁵ Hof Amsterdam 29 oktober 2019, ECLI:NL:GHAMS:2019:3879, r.o. 3.7.

¹⁶ Hof Amsterdam 29 oktober 2019, ECLI:NL:GHAMS:2019:3879, r.o. 3.7.

¹⁷ Hof Amsterdam 3 januari 2015, ECLI:NL:GHAMS:2015:85, r.o. 3.7.

¹⁸ A.I.M Van Mierlo, art. 1 waarheidsplicht, aant. 1, in: *Tekst en Commentaar Burgerlijke*

oordeelt het hof dat partijen niet zonder enig risico op een sanctie de waarheidsplicht kunnen schenden. Het hof kiest er daarom voor de deur naar de herstel- en herkansingsfunctie van hoger beroep te sluiten.¹⁹ Mijns inziens gaf het hof op dit punt een duidelijk signaal af aan de maatschappij dat een ernstige schending van artikel 21 Rv niet in het voordeel mag uitpakken van degene die artikel 21 Rv schendt.

Artikel 21 Rv is een van de fundamentele beginselen van het procesrecht en strekt tot het achterhalen van de waarheid.²⁰ Waarheidsvinding is belangrijk voor het algemeen en maatschappelijk belang. Uit het Telegraaf-arrest volgt dat het maatschappelijk belang van waarheidsvinding een zwaarwegende factor is.²¹ In het Achmea/Rijnberg-arrest is bepaald dat het belang van waarheidsvinding een zwaarwegend gezichtspunt is bij de beoordeling of onrechtmatig verkregen bewijs moet worden uitgesloten in een proces.²² Uit de jurisprudentie volgt dus dat een

schending van artikel 21 Rv een zwaarwegende factor is voor de rechtsgevolgen die daaraan verbonden kunnen worden. A-G de Bock merkt in haar conclusie op dat het vertrouwen in de eerlijkheid en oprechtheid van procespartijen van wezenlijk belang is voor de procedure.²³ Zij is dan ook van mening dat het oordeel van het hof aannemelijk is.²⁴ Volgens A-G de Bock had het hof geen rechtsregel miskend.²⁵ Aangezien artikel 21 Rv een van de fundamentele beginselen van het procesrecht is en het waarborgen daarvan van essentieel belang is, vind ik de redenering en het oordeel van het hof plausibel en gerechtvaardigd. Ik sluit mij aan bij de stelling dat de naleving van artikel 21 Rv gewaarborgd moet worden en dat de herstel- en herkansingsfunctie van hoger beroep geen uitweg mag bieden in geval van een ernstige schending. Het oordeel van het hof is in lijn met eerdere jurisprudentie en in lijn met de ratio van artikel 21 Rv. De Hoge Raad oordeelt in overeenstemming met het standpunt van

---

Rechtsvordering (negende druk), Deventer: Wolters Kluwer.

¹⁹ Hof Amsterdam 29 oktober 2019, ECLI:NL:GHAMS:2019:3879, r.o. 3.7.

²⁰ A.I.M Van Mierlo, art. 1 waarheidsplicht, aant. 1, in: *Tekst en Commentaar Burgerlijke Rechtsvordering* (negende druk), Deventer: Wolters Kluwer.

²¹ HR 11 juli 2008, ECLI:NL:HR:2008:BC8421, r.o. 3.4.6, *NJ* 2009/451, m.nt. E.J. Dommering, (*De*

Telegraaf); zie ook: *Kamerstukken II* 1999/2000, 26 855, nr. 5, p. 25.

²² HR 18 april 2014, ECLI:NL:HR:2014:942, r.o. 3.4.6, *NJ* 2015/20, m.nt. M.M. Mendel en m.nt. H.B. Krans (*Achmea/Rijnberg*).

²³ Concl. R. de Bock, ECLI:NL:HR:2021:1144, bij HR 16 juli 2021, par. 3.15.

²⁴ Concl. R. de Bock, ECLI:NL:HR:2021:1144, bij HR 16 juli 2021, par. 3.40 en 3.42.

²⁵ Concl. R. de Bock, ECLI:NL:HR:2021:1144, bij HR 16 juli 2021, par. 3.34.

A-G de Bock dat de redenering van het hof niet onbegrijpelijk is.²⁶

Opmerking verdient nog dat daar waar de Hoge Raad de cassatiemiddelen af doet door te oordelen dat ze feitelijke grondslag missen en naar artikel 81 lid 1 RO verwijst, A-G de Bock wel de cassatiemiddelen bespreekt. Eisers stelden in cassatie dat dat het oordeel van het hof – dat de schending van de waarheidsplicht per definitie de herstellen herkansingsfunctie van hoger beroep in de weg staat - onjuist is. A-G de Bock betoogt dat de stelling van eisers onjuist is, omdat het hof heeft geoordeeld dat het in deze specifieke casus gepast is om de herstel- en herkansingsfunctie van hoger beroep geen mogelijkheid tot herstel te laten zijn. Daarmee is niet gezegd dat een schending van artikel 21 Rv de herstel- en herkansingsfunctie van hoger beroep per definitie in de weg staat.²⁷

4. De geraden gevolgtrekking van de rechter

In het tweede cassatiemiddel stelden eisers dat een minder vergaande sanctie

gepast zou zijn. Uit artikel 21 Rv volgt dat de rechter ‘de gevolgtrekking mag maken die hij geraden acht.’ Hierbij heeft de rechter een discretionaire bevoegdheid waardoor hij een passende sanctie kan opleggen.²⁸ Wel moeten de gevolgen van de schending van de waarheidsplicht worden afgestemd op de aard en de ernst van de schending.²⁹ Hoewel de Hoge Raad ook dit cassatiemiddel af doet door te stellen dat het feitelijke grondslag mist, gaat de Hoge Raad wel in op het oordeel van het hof. De Hoge Raad oordeelt dat het hof de juiste afweging heeft gemaakt. Het hof heeft de gevolgtrekking gemaakt die het hof geraden achtte “in het licht van de aard en de ernst van de schending van de waarheids- en volledigheidsplicht en de overige omstandigheden van het geval.”³⁰ Daarbij verwijst de Hoge Raad naar het arrest van HR 25 maart 2011 waarin dezelfde lijn wordt gehanteerd.³¹ De Hoge Raad merkt op dat het hof een afweging heeft gemaakt door enerzijds te stellen dat de gevolgen voor eisers zwaar zijn omdat hun vordering wordt afgewezen. Anderzijds achtte het hof van groot belang dat eisers ‘weloverwogen en doelbewust’

---

²⁶ HR 16 juli 2021, ECLI:NL:HR:2021:1144, r.o. 3.3; Concl. R. de Bock, ECLI:NL:HR:2021:1144, bij HR 16 juli 2021, par. 3.34.

²⁷ Concl. R. de Bock, ECLI:NL:HR:2021:1144, bij HR 16 juli 2021, par. 3.30.

²⁸ Concl. R. de Bock, ECLI:NL:HR:2021:1144, bij HR 16 juli 2021, par. 3.18.

²⁹ R.J.B. Boonekamp, *Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. Procesrecht. 6. Het kort geding*, Deventer: Wolters Kluwer 2020, nr. 217.

³⁰ HR 16 juli 2021, ECLI:NL:HR:2021:1144, r.o. 3.3.

³¹ HR 25 maart 2011, ECLI:NL:HR:2011:BO9675, r.o. 3.3.

informatie hebben achtergehouden om zo de vordering te laten slagen.³² Op deze manier probeerden eisers de schade vergoed te krijgen waarbij zij onterecht meer dan €400.000,- vorderden. Dat rekende het hof hen zwaar aan.³³

A-G de Bock haalt in haar conclusie Vranken aan, die de discretionaire bevoegdheid van de rechter bij de toepassing van artikel 21 Rv te ruim acht.³⁴ Vervolgens bespreekt ze de visie van Tjong Tjin Tai, die ook bepleit dat dit stelsel weinig rechtszekerheid biedt.³⁵ Hoewel de discretionaire bevoegdheid van ‘het maken van de geraden gevolgtrekking’ tot rechtsonzekerheid leidt, stelt A-G de Bock dat de rechter hierdoor wel in staat is maatwerk te leveren.³⁶ Deze ruimte biedt de rechter de mogelijkheid om een nalatige procespartij te straffen op haar gedrag.³⁷ Zij acht het dan ook niet wenselijk om op voorhand een specifieke sanctie aan een schending van

de waarheidsplicht te verbinden. Op deze manier kan een rechtvaardige beslissing worden genomen.³⁸ Ik sluit mij aan bij de visie van A-G de Bock, omdat op deze manier de aard en de zwaarte van de sanctie kan worden afgestemd op de aard en de ernst van de schending.³⁹ Uitsluiting van de procesvoering is een vergaande sanctie, waardoor mijns inziens niet te lichtzinnig moet worden omgegaan met deze sanctie. Als slechts sprake is van een ernstige schending van de waarheidsplicht, dan acht ik uitsluiting van het proces gerechtvaardigd. De Hoge Raad oordeelt in overeenstemming met het standpunt van A-G de Bock dat het oordeel van het hof – gelet op de ernst van de schending – niet onbegrijpelijk is.⁴⁰ Wel merkt A-G de Bock nog op dat het wenselijk zou zijn als rechters niet te snel voorbij gaan aan de vaststelling of de waarheidsplicht geschonden is. Wanneer rechters deze beslissing goed motiveren, dan zal het

---

³² HR 16 juli 2021, ECLI:NL:HR:2021:1144, r.o. 3.3.

³³ Hof Amsterdam 29 oktober 2019, ECLI:NL:GHAMS:2019:3879, r.o. 3.7 en 4.

³⁴ Concl. R. de Bock, ECLI:NL:HR:2021:1144, bij HR 16 juli 2021, par. 3.18; J.B.M. Vranken, ‘Rechtsvergelijkende gezichtspunten bij de herziening van het civiele procesrecht in eerste aanleg’, in: W.D.H. Asser 7 J.B.M. Vranken, *Verantwoordelijk procederen: gedachten over een fundamentele vernieuwing van het burgerlijk procesrecht (preadvies NVvP)* Den Haag: BJu 1999, nr. 86.

³⁵ Concl. R. de Bock, ECLI:NL:HR:2021:1144, bij HR 16 juli 2021, par. 3.20; T.F.E. Tjong Tjin Tai, ‘Waarheidsplicht en verzwaarde stelpllicht’, in: *voor Daan Asser, Procesrechtelijke desiderata ter*

gelegenheid van zijn 75e verjaardag. Deventer: Wolters Kluwer 2020, p. 261-266.

³⁶ Concl. R. de Bock, ECLI:NL:HR:2021:1144, bij HR 16 juli 2021, par. 3.18.

³⁷ Concl. R. de Bock, ECLI:NL:HR:2021:1144, bij HR 16 juli 2021, par. 3.17.

³⁸ Concl. R. de Bock, ECLI:NL:HR:2021:1144, bij HR 16 juli 2021, par. 3.21.

³⁹ R.J.B. Boonekamp, *Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. Procesrecht. 6. Het kort geding*, Deventer: Wolters Kluwer 2020, nr. 217.

⁴⁰ Concl. R. de Bock, ECLI:NL:HR:2021:1144, bij HR 16 juli 2021, par. 3.35; HR 16 juli 2021, ECLI:NL:HR:2021:1144, r.o. 3.3.

voor de samenleving duidelijk worden dat niet zomaar voorbij wordt gegaan aan een schending van artikel 21 Rv.⁴¹

5. Conclusie

Door deze uitspraak wordt duidelijk dat het hof een groot belang hecht aan de naleving van artikel 21 Rv. Uit dit arrest volgt dan ook een ernstige schending van artikel 21 Rv streng gesanctioneerd kan worden om de ratio van artikel 21 Rv te waarborgen. De herstel- en herkansingsfunctie van hoger beroep staat daar niet aan in de weg. De uitspraken van de rechtbank, het hof en de Hoge Raad zijn zowel in lijn met elkaar als met eerdere jurisprudentie. A-G de Bock gaat in tegenstelling tot de Hoge Raad wel in op de aangevoerde

cassatiemiddelen, maar uiteindelijk leiden beide conclusies tot afwijzing van de vordering. Hoewel in dit arrest een zware sanctie wordt ingezet, vind ik de uitspraak van het hof en de Hoge Raad helder en plausibel uiteengezet. Gelet op de ratio en de jurisprudentie is dit arrest dan ook niet verrassend. Simpel gezegd is ‘het hek van de dam’ wanneer een ernstige schending van artikel 21 Rv niet streng gesanctioneerd wordt. Het leidt tot een vrijbrief om de waarheidsplicht te schenden. Dat moet wat mij betreft te allen tijde voorkomen worden.

R. Migo

12 maart 2022

---

⁴¹ Concl. R. de Bock, ECLI:NL:HR:2021:1144, bij HR 16 juli 2021, par. 3.21.

Literatuurlijst

Aangehaalde en geraadpleegde literatuur

Literatuur

Asser Procesrecht/Boonekamp 6 2020/217.

R.J.B. Boonekamp, *Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. Procesrecht. 6. Het kort geding*, Deventer: Wolters Kluwer 2020.

Van Mierlo, in: *T&C Burgerlijke Rechtsvordering*, art. 1 waarheidsplicht, aant. 1.

A.I.M. Van Mierlo, *Tekst en Commentaar Burgerlijke Rechtsvordering* (negende druk), Deventer: Wolters Kluwer.

Vranken 1999.

J.B.M. Vranken, 'Rechtsvergelijkende gezichtspunten bij de herziening van het civiele procesrecht in eerste aanleg', in: *W.D.H. Asser 7 J.B.M. Vranken, Verantwoordelijk procederen: gedachten over een fundamentele vernieuwing van het burgerlijk procesrecht* (preadvies NVvP) Den Haag: BJu 1999, nr. 86.

Tjong Tjin Tai 2020.

T.F.E. Tjong Tjin Tai, 'Waarheidsplicht en verzwaarde stelplicht', in: *voor Daan Asser, Procesrechtelijke desiderata ter gelegenheid van zijn 75^e verjaardag*. Deventer: Wolters Kluwer 2020, p. 261-266.

Jurisprudentielijst

HR 16 juli 2021, ECLI:NL:HR:2021:1144 (concl. A-G R. de Bock).

HR 18 april 2014, ECLI:NL:HR:2014:942, r.o. 3.4.6, NJ 2015/20, m.nt. M.M. Mendel en m.nt. H.B. Krans (*Achmea/Rijnberg*).

HR 11 juli 2008, ECLI:NL:HR:2008:BC8421, r.o. 3.4.6, NJ 2009/451, m.nt. E.J. Dommering, (*De Telegraaf*).

Hof Amsterdam 29 oktober 2019, ECLI:NL:GHAMS:2019:3879.

Hof Amsterdam 3 januari 2015, ECLI:NL:GHAMS:2015:85.

Rb. Alkmaar 7 december 2016, C/15/222172 / HA ZA 15-102 (niet gepubliceerd).

Conclusies

Concl. R. de Bock, ECLI:NL:HR:2021:1144, bij HR 16 juli 2021.

Parlementaire stukken

Kamerstukken II 1999/2000, 26 855, nr. 5., p. 25.